

A második világháború vége felé közeledve utolsó nagy csapatmozgások és harcok színhelye volt Süllysáp 1944 őszén. Az alábbi írás a Süllysápi Hírforrás 2008. novemberi számában rövidítve is megjelent. Szerzője Szücsi Csaba. Vele, Balog Mónikával, valamint jómagammal együtt kerestük fel K. Józsefet (kérésére egyelőre nem közöljük nevét), akit 1944 novemberében gyerekként a román csapatok munkára vezényeltek a sápi dombokra, hogy az ott elesett magyar katonákat elföldeljék. Józsi bácsi visszaemlékezése alapján hét magyar ejtőernyős katona nyugszik az egyik dombon. A kutatás folyamatban van, reméljük, méltó újratemetést is szervezhetünk az elhunyt katonák tiszteletére.

...élnek köztünk olyan emberek, akik a II. világháborút nemcsak könyvekből, de saját tapasztalataik, élményeik alapján is ismerik. A minap beszélgettünk egy idős emberrel, aki elmondta, hogy akarata ellenére résztvevője volt 1944 novemberében egy „temetésnek”. Már csak Ő él azok közül a fiatal emberek közül, akiket az oroszok arra kényszerítettek, hogy elföldeljék a harcokban elesett katonákat településünk határában. (A németeket, magyarokat a lövészárokbba - jeltelenül, az oroszokat, románokat a helyi temetőbe.) Egy dombtetőn

7

fiatal magyar ejtőernyős katona jelöletlen sírban nyugszik. Azért lőtték le őket, mert az oroszok a magyar ejtőernyős jelvényt a közepén lévő koponya miatt SS jelzésnek gondolták. A visszaemlékezőtől tudjuk, hogy 18-19 évesek lehettek a magyar katonák. Ruhájuktól, azonosításukat segítő tárgyaiktól megfosztva hordatták a holttesteket a győztesek egy lövészárokbba. A keserű emlék és az évtizedek alatt sem halványuló felelősségtudat vezérelte beszélgetőtársunkat, hogy megossza velünk, fiatalabbakkal ezt a szomorú történetet. A pontos hely ismeretében tervbe vettük a 64 éve elföldelt honfitársaink újratemetését. Szeretnénk felkutatni hozzátartozóikat, akik 64 éve várnak hírt szeretteikről. Kevés a biztos adat, azonban a Magyar Királyi vitéz Bertalan Árpád Honvéd Ejtőernyős ezred története, a II. világháborúban betöltött szerepe már több tanulmányban is fellelhető. Tudjuk, ki volt a parancsnokuk, tudjuk, mi volt a zászlóaljmegnevezésük, és tudjuk azt is, hogy hősiezen harcoltak hazájukért. Kutatásunk eredményeiről beszámolunk majd a Tisztelt Olvasóknak lapunk hasábjain.

Tassonyi Edömér százados : AZ ISASZEGI HARCOK

Tassonyi Edömér őrnagyot az 1982-es Magyar Szárnyakban már bemutattuk olvasóinknak. Bárczy János könyvében írott valótlanságok váltották ki Tassonyi őrnagy választát. Bárczy "Zuhanóugrás" című könyve (Magvető Kiadó, 1981) ösztönözte Edömért arra, hogy nagybetegen, közvetlenül a halála előtt megírja emlékeit. Ez egy fogalmazvány. Nem volt ideje átjavítani, kicsiszolni az írását. Csak a mondatszerkesztési hibákat és nyelvtani hibákat próbáltam kijavítani. Az itt közölt részlet az isaszegi harcokat írja le. Élénken emlékezetemben van az, amikor Edömértől először hallottam azt a történetet, hogy Isaszegnél a saját állásaira a saját tüzéség megsemmisítő tüzét kérte. "Orosz tömegtámadás volt" – mondta Edömér. "Nem volt más megoldásom. Csak hét halottat veszítettünk. Kézitusában nem hét esett volna el, hanem az egész század megsemmisült volna. Kézitusában nem ejtenek hadifoglyokat! Hét embert elvesztettem, de a század megmaradt. A 101-es gárdahadosztály ellen napokig kitartottunk. Nagy árat fizettünk. Állományomnak majdnem a fele ottmaradt!" Szerkesztő

Részlet

„...a valóságos eseményeket röviden a következőkben összegezem: November 12-én (vagy 13-án) váltott fel a soroksári és dunaharaszti szakaszon a 22. SS., miután az orosz áttörési kísérleteit itt feladta. Parancsot Soroksáron kaptam, hogy Isaszegre szállításunk után a Feldherrnhalle német SS. ho. parancsnoksága alá lépünk és "pihenésre" kivonnak bennünket. Isaszegre késő éjjel érkeztünk. Az előkészítetlen szálláson a köves padlókra dőlt a holtra fáradt legénység. Parancsot adtam, hogy hagyjanak mindenkit aludni, nincs ébresztő. Másnap, kb.

11-kor délelőtt, írásbeli parancsot kaptam - ha jól emlékszem egy német összekötő tiszt útján -, hogy az orosz erők az előttünk lévő védőállást áttörték, azonnal foglaljak védőállást Isaszegtől K-re, a megadott magaslaton. Sebtében megebédeltünk, erőltetett menetben értünk a magaslat aljához. (Lapos domb, balra a Tápió völgye, jobbra szőlők, nyílt terep; részben letarolt, vagy letördelt

kukoricaföldek.) Találkoztunk egy vágató, lóvontatású üteggel, különben sem csapatoknak, sem az oroszoknak nyoma sem volt. Harcalakzatban értük el a magaslatot. Két lövész század a

magaslaton ásta be magát, egy másik század és az árkász század a Tápió völgyétől északra, a szőlőkben foglalt állást. Egy német figyelő csoportra bukkantunk a domb északi lejtőjén a hézagban és ideiglenesen ott rendeztem be harcálláspontomat. Ezt másnap el kellett hagynunk, mert orosz mesterlövészek tüze alá kerültünk. A harcálláspontot a domb mögött, a közepén telepítettük, kb. 500 m-re, egy hevenyészett óvóhelyen, amit egy német tüzér figyelővel és egy német összekötő tiszttel megosztottunk, akiknek direkt összeköttetésük volt a német hadosztály parancsnoksággal. A német összekötő tisztnak volt egy gyenge szakaszerejű egysége. Ez a jobb szárnyunk mögött foglalt állást. Mindkét szárnyunk 1 „szabad” volt. Helyzet-tájékoztatót nem kaptunk. A második napon egy magyar, közepes üteg figyelőállást telepített. Az orosz gyalogsági támadás ezen a napon megindult a Tápiótól É-ra beásott 2. századunk ellen. Egész nap folyt a harc. A vonal ide-oda hullámzott. Többször közelharcra került sor; késő délután az oroszok a támadást feladták és pár száz méterre visszavonultak. Kétszer szaladtam ki erre a szárnyra, átlábolva a Tápiót és a mocsaras völgyet ezen a napon. A magyar üteg

az első sorozatot rövidre lőtte. A Kovács-század (felháborodva) 4 halottat és 3 súlyos sebesültet jelentett. Az ütegfigyelőt lehordtam azzal, ha még egyszer belénk lőnek, egy géppuskás járőrt küldök hátra és lemészárolom az egész üteget! Mire a bal szárnyról visszaértem, az ütegfigyelő elpárolgott. A domb előtt gyülekezés volt, de komoly akcióra nem került sor. Kb. 700 m-re gyalogságot és néhány harckocsit láttunk. Másnap a harckocsik (10 egynéhány) a domb ellen vonultak fel, de a gyalogság rejtőzve visszamaradt, mert a nyílt terepen a nappali támadás lehetetlen lett volna. A harckocsik kb. 400 m-re közelítették meg a védőállást, de a géppuska tűz és páncél-ököl felmutatása elég volt, hogy előnyomulásukat beszüntessék. (Valószínűleg a soroksári és dunaharaszti ejtőernyős ellenállást az orosz vezetés már kiértékelte.) Éjjel visszavonultak. Nappal a védőállásban a mozgás lehetetlen volt, mert a terep arra kényszerített minket, hogy perem előtti védőállást foglaljunk. A sebesültek hátraszállítása lehetetlen volt, nappal minden mozgás lehetetlen volt. A harckocsi ágyúk a tűzfegyverekre vadásztak. A harcok alatt 11 sorozat tűzfegyverünket veszítettük el. **A harc kezdetén, harmadik(?) napon egy előretört harckocsi legénysége, egy előretolt fészket meglepetésszerűen lerohant és hét főt fogságba ejtett, a foglyokkal visszavonult.**

Tekintettel arra, hogy állományunk Soroksáron igen megcsappant és tekintettel a széles arcvonalra, a nyílt terepre - amelyen ellentámadás nappal óriási veszteségekkel járt volna - fészekszerű hézagos megszállást és helyi tartalékok képzését rendeltem el. Ezeket a helyi tartalékokat azonban a század-parancsnokok a veszteségek pótlására használták fel. A második vagy harmadik éjjel, egy orosz vállalkozás, egy, a magaslaton levő támpontunkat (egy raj) a figyelő leszúrása után kiemelte és a védőállásba befészkelte magát. Lehet, hogy ez egy éjjeli támadás előkészítésére mutatott. Kökény fhdgy. parancsnoksága alatt (gp. szd. pk.) a törzsből 11 fővel ellentámadással a betört oroszokat megfutamította. A sikerhez hozzájárult a német tüzérség kiváló közreműködése is. Az "ellentámadást" megsemmisítő tűz, majd hátrafejtetett zárótűz előzte meg. A maroknyi ejtőernyős a zárótűzre felzárkózott. 52 cső állott rendelkezésünkre, a tüzér figyelőtiszttel előzetesen vonatkozási pontokban állapotunk meg és ők a lövelemeket előre kiszámították. Nem csoda, hogy az orosz visszavonult, ilyen előkészítés után legalább egy zászlóalj ellentámadását várta. A sötétben a katona nem tudja, hogy a géppisztolyos, "üvöltő dervisek" mögött csak légtüres tér van! Ha jól emlékszem a harmadik

napon, 9 óra tájban, heves ágyútűz kötötte le figyelmünket, kb. 2 km-re Dk-i irányban előttünk széles arcvonalon tűzfüggöny volt (addig nem is tudtuk, hogy ott német állások vannak). Majd láttuk, hogy az orosz gyalogság tömegben nyomul előre. Az állásokat a németek feladták. Kb. 11 óra tájban hatalmas megsemmisítő tüzet kapott a dombtetőn kulcshelyzetben levő század. Párszáz méteres arcvonalon, az ún. "Alföldi tüzér-dandár" volt bevetve, amely könnyű és közepes ütegekből állt. Az volt az egyetlen eset a háború alatt, amikor ilyen, első világháborús méretű tüzérségi tűz alatt álltunk. Betekintésünk a harcálláspontról erre a szektorra nem volt, de az egybefolyó robbanások és a szüntelen moraj azt a benyomást keltette, hogy nem fog élő ember az állásban maradni, annak ellenére, hogy még a lövész gödrökben is rövid alagutak voltak ásva akna- tűz ellen. Pontosan 40 percig morajlott a föld, majd hirtelen halotti csend lett. Ugyanakkor a jobb szárny század rádiója jelentette: "Orosz tömegtámadás, rohamtávolságon a középén." A német tüzér figyelőhöz fordultam: "Azonnal megsemmisítő tüzet az "A" vonatkozási pontra!" "De ez az Ön saját állása!" - "Ne törődjön vele!" Stopper órát néztem; 17 másodperc után 52 csőnek a megsemmisítő tüze az állásunkon és az állásunk előtt feküdt; percek után lelassult, majd néhány percig hátra helyezték. Az orosz gyalogságot ez a tűz telibe találta, rohamtávolságon. Az ejtőernyősök lelkesedve mondták nekem - amikor a támadás visszaverése után az állásba kimentem (helyesebben kiszökelltem) -, hogy tudták, hogy a második tűzcsapás saját. Nem tudtak volna ellenállni. Amikor a tűz lelassult, néhány "kikukucskált" és látták, hogy az orosz testek repültek a levegőbe. Sokan, pánikszerűen próbálták tíz körmükkel beásni magukat. Akit a tüzérség életben hagyott, azt az ejtőernyősök tűzfegyverei kaszálták le. Az orosz gyalogság pánikszerűen visszamenekült, súlyos veszteségeket szenvedve. Századunk a gyilkos, megsemmisítő tűzben csodálatosképpen csak hét halottat és néhány sebesültet szenvedett. Pár katonánkat a föld betemetett, de ezek sebesülés nélkül úszták meg. Ezután csak a harckocsik vadászkodása tette próbára az idegeinket, de ezek is néhány nap után a háttérben maradtak. Néhány vérszegény támadási kísérlet történt a jobb szárnyon a Juhász- század ellen, de aknavető, géppuska és golyószóró tűzünkben ezek a kísérletek tisztos távolságon elakadtak. Egy esetben a helyzet kritikus volt. A közép-század jelentette, hogy Juhász visszavonult, utasítást kért, hogy mi van? Kirohantam és kb. 300 m-re a védőállástól az alakzatban, lépésben

visszavonuló századot a védőállásba visszafordítottam, annak ellenére, hogy heves aknatűz alá vették. (A visszafordulásra a parancsot egy kis völgyön keresztül, a dombhátról ordítottam.) Kiderült, hogy valaki elkiáltotta magát: "Visszavonulás!" - ezt sorra adták és abban a hiszemben, hogy visszavonulásra parancs jött, a védőállást kiürítették. Szerencsére, az orosz az előretöréssel késedelmeskedett, nem kis részben aknavetőtűzünk és a második század oldalazó tüze miatt. Kb. a hatodik napon sűrű köd szakadt le. A jobb szárnyunkon állandóan hallottuk kb. 1 km távolságból a lánctalpas szállítókat zörgését és tisztában voltunk, hogy az orosz az arcban való áttörést feladta és bekerítést készít elő. Kb. 20- n(?) jelentek meg az első oroszok mögöttünk. Aknavető állásunktól kb. 1 km-re a szárnyon, az erdős területen gyalogság gyülekezését figyeltük meg. Géppuskáinkat fokozatosan a jobb szárny mögé és a vetőállás mélységében hátunkba átcsoportosítottuk, úgy hogy visszavonulásunkkor több géppuskánk tüzelt oldalba és hátra, mint előre. Szerencsére a köd felszakadt, ennek következtében az arcvonal előtt minden akció szünetelt. Ekkor hozta ki egy német összekötő tiszt számomra a II. és I. oszt. német vaskeresztet, a német Wehrmachtbericht idevonatkozó másolatával,

november 17, vagy 19-i dátummal. "Az első magyar ejtőernyős zászlóalj, Tassonyi százados parancsnoksága alatt, a 101-es orosz gárdahadosztály ellen napokig tartó súlyos védelmi harcok során, kimagaslóan kitüntette magát." Ez a válasz Bárczy történelem-hamisítására, hogy "sikerült elkerülni az oroszokkal való közvetlen harcérintkezést (501. old.). 22-én a zászlóalj vezető orvosa jelentette, hogy segélyhelyünket elhagyta, mert egy orosz járőr jelent meg. Kiküldött járőrünk az oroszot ott már nem találta, de nyilvánvaló volt, hogy visszavonulási utunk elvágása folyamatban van. Kökény főhadnagyot előző nap tüntettem ki, a nekem átadott "diszkrecionális" két vaskereszt egyikével. Egy szakasz erejű vállalkozást szedtünk össze azzal a feladattal, hogy Kökény parancsnoksága alatt a segélyhelytől délre törjön elő, az erdős terület irányába, ahol orosz gyalogság gyülekezését figyeltük meg. (A helyzetet a német összekötőtiszt hadosztályunknak állandóan jelentette, így részünkről nem volt szükség helyzetjelentésekre.) Ekkor jelentette aknavető állásunk, hogy oldalról, az erdős területről, géppuska tűz alá került és kénytelen volt áttelepülni. Megmondtam Kökénynek, hogy ellenállás esetén a szakasz menjen védelembe és biztosítsa visszavonulási utunkat. Ekkor esett el fejlövessel Kökény főhadnagy és nem - mint Bárczy gyalázkodva állítja -, "mert könnyelműen csöves kukoricát süttött parázson" (493. old.). Ekkor helyzetünk válságosra fordult. A német tűzérfigyelő tisztet egy altiszttel váltották fel. Itt említem meg, hogy kb. az ötödik napon a német hadosztály vezérkari főnökét felhívtam és megmagyaráztam, hogy embereim emberfölötti teljesítmények hatása alatt, teljesen fel vannak őrölve. Adjon szállítóeszközt, hogy az állásba páncéltörő ágyúinkat bevontathassuk és a harckocsikat sakkban tarthassuk. Sajnos a német hadosztálynak sem volt lánctalpas vontatója. Egy alacsony harcértékű magyar zászlóaljat rendeltek alám, pár száz fő létszámmal, egy őrnagy parancsnoksága alatt, akinek kereken kijelentettem, hogy a védelemért én vagyok felelős és a harc vezetésébe nem tűnök beleszólást. 23- n (lehet, hogy 22-én) kaptam meg a parancsot, hogy éjjel vonuljak vissza Isaszegre, ahol további parancsokat fogunk kapni. Bárczy nem "eligazításon" kapta a parancsot (494. old.). Délután a német összekötő tiszt (aki Bárczy meséjében elesett, - 493. old.) elbúcsúzott. Kis alakulatával kivonták. Az oroszok valószínűleg a mozgáson felbátorodva - a Juhász-század (a jobb szárny) ellen harckocsi ágyú támogatással (a harckocsik a háttérben maradtak) gyalogsági támadást indítottak. Ez a századot visszanyomta; a Juhász-század kb. 300 m-re, lelépcsőzve, beásták magukat. Ugyanakkor a betört oroszot a dombháton levő fészkek oldalazó tűzzel paralizálták. Rövidesen a német tűzérfigyelő lebontott. Az éj beálltával századainkat nehézség nélkül kivontuk aknavetőink támogatása mellett és Isaszegre bevonultunk. Másnap Lajtos vezérkari őrnagy parancsára Pápára szállítottak bennünket. Lajtos erről nem értesítette előzőleg a Feldherrnhalle-t (német hadosztály), erről nem tudtam. Lajtos mondta, hogy "kicsúsztatásunk" a német vezetést igen felbőszítette. Arra, hogy minket egy hadosztállyal pótolnak, az volt a válaszuk, hogy adják vissza az ejtőernyős zászlóaljat és tartsák meg a hadosztályt. A zászlóalj, annak az egységnek, amely Soroksár-Dunaharasztn megghiúsította Budapest meglepetésszerű elfoglalását, csak árnyéka volt. A védelmi harcok Isaszegen súlyos véráldozatba kerültek. Állom ányomnak itt megint kb. 40%- t elvesztettem. Első ízben veszítettünk foglyokat

(7)
és először szökött el az állásból néhány katonánk. (Újpesti csiszlikék voltak.) A jól megérdemelt pihenésre és feltöltésre feltétlenül szükség volt és ezt Lajtos érdeméül hozom fel, annak ellenére, hogy Lajtos vezetésével később nem tudtam soha sem egyetérteni."

A második világháború Súlysáp határában

Írta: Katus Norbert, Szücsi Csaba
2009. január 02. péntek, 16:31 -

(Kanadai Magyar Szárnyak, 1984. p.53-55)

A SZENT LÁSZLÓ hadosztály szereplője

A II.világháború bennünket sújtó utolsó tragikus

volt ez a kiváló, mondhatni magyar elit magasabbegység, amely nem volt sem „Hungarista hadosztály”, sem az SS-nek része. „Hazánknak a keleti veszedelemmel: a szovjet bolsevizmussal vívott élet-halál harcában, a még rendelkezésünkre álló emberanyag legjavából egy új elithadosztályt, a Szent László hadosztályt állítom fel.”

Így hangzott 1944. október 12-én az akkori honvédelmi miniszter, a nyilas időkben öngyilkosságot elkövetett vitéz csataji Csatai Lajos vezérezredes rendelete. Hogy a hadosztály nem volt sem nyilas, sem fasiszta, azt jól megvilágítják felállításának körülményei, még a német megszállás előtt, és erre utal Lajos vk. őrnagy visszaemlékezése is, miszerint „a magyar vezérkar főnöke (Vörös János) személyesen közölte velem, hogy neki ezzel a Szent László Hadosztállyal tervei vannak, és ütőkártyának szánja a németek ellen...” A Szent László Hadosztály 1944. október 17-én alakult meg a kelenföldi Károly-laktanyában. Tervezett hadrendje szerint egy Ejtőernyős ezred (Pokorny László őrnagy) két zászlóaljjal, egy Gránátos ezred (Stefán Valér alezredes) két zászlóaljjal, egy Repülő-lövészezred (Heinrich István alezredes) két zászlóaljjal és egy Felderítő osztály (Nyéki-Takáts László százados) tartozott hozzá. A Hadosztály parancsnoka vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy lett. Vezérkari főnök vitéz Lajos Árpád vk. őrnagy, míg a Tüzérparancsnok Dárdai Vilmos ezredes lett. A hadosztály ereje az elit, harcedzett ejtőernyősökből, a várpalotai tanzászlóaljból, testőr-lövész zászlóaljból és csendőrökből, valamint tiszthelyettesképzősökből állt, továbbá a légierő gépfelszerelés nélkül maradt önkéntes személyzetéből tevődött össze. Fegyverzete két rohamtüzér ütegből – Zrínyi rohamlöveg -, gépvontatású tábori tarackos tüzérségből, légvédelmi gépágyús ütegből és egy páncélvadász osztályból, továbbá páncélos szakaszból (1 Turán harckocsi, 5 Nimród páncél-gépágyú) állt. Később a németektől kiegészítésként kaptak néhány Hetzer típusú rohamlöveget. A Hadosztályt így egységesen soha nem vetették harcba, leginkább tűzoltó szerepet osztottak az egyes alakulataira. A Hadosztály még feltöltés és kiképzés alatt állott, amikor a Heeresgruppe Süd parancsnoksága Keszthely környékére, a Kisbalaton térségének védelmére rendelte. Alig ásták be magukat, máris átirányították őket Mór-Bodajk területre, ahol a német LVII.páncélos hadtest alárendeltségében Székesfehérvár-délnyugat védelme volt a feladatuk, sík terepen. A védőállások kiépítése még be sem fejeződött amikor Polgárdi-Balatonfőkajár vonalra irányították őket, hogy váltsák le az ellenlökésre készülő német 1. és 23. páncélos hadosztályokat. Mivel a támadás elmaradt, így Párkányhoz dobták át a hadosztályt, melynek I.ejtőernyős zászlóalját viszont Budapest védelmére rendelték. Az ejtőernyősök Dunaharaszti-Soroksár térségében kemény harcokat vívtak a támadó szovjet páncélosokkal és gyalogsággal és megvédték állásaikat. A szovjetek komoly veszteségeket szenvedtek, melynek eredményeként a hadosztályt „bárdos brigantiknak” keresztelték el – a jobb mellükön hordott, bárdos hadosztályjelvény miatt – és parancsba adták, hogy közülük nem lehet foglyot ejteni.

Innen Isaszegre dobták át az ejtőernyősöket, ahol a szovjet támadást csak úgy tudták elhárítani, hogy közvetlenül a saját vonalak elé kérték zárótüzet a német tüzérségtől.

Pár nap pihenés és feltöltés után ismét Keszthelynél vetették be az ejtőernyősöket, amelyek vissza is foglalták a várost a szovjetektől. A II.ejtőernyős zászlóalj közben Fót-Mogyoród térségében harcolt aminek eredményeként ők is kiérdemelték a „bárdos brigantik” jelzőt. A hadosztálynak alárendelt tüzérséget is ide-oda dobálták, így egyik részlege Szigetszentmiklóstól délre, míg egy másik osztálya a Vecsés-Üllő körüli harcokat támogatta.

A második világháború Süllysáp határában

Írta: Katus Norbert, Szücsi Csaba

2009. január 02. péntek, 16:31 -
